

Pro diplomovou práci jsem si zvolila téma Zvláštní pracovní podmínky žen. Ženy tvoří polovinu celé lidské populace, avšak jejich postavení v pracovním procesu, v přístupu k zaměstnání, v odměňování a v mnoha dalších oblastech s prací a výdělkem souvisejících není zcela rovnocenné v porovnání s muži.

Ženy mají důležitou úlohu v ekonomickém, politickém, sociálním a kulturním životě společnosti. Tvoří asi třetinu všech pracujících na světě. Počet ekonomicky činných žen je vysoký ve všech vyspělých zemích a je příznačný zejména pro země střední a východní Evropy. Zapojení žen do práce a jejich zaměstnanost je jedním z prvků zvyšování ekonomické výkonnosti a růstu na podnikové, národní i mezinárodní úrovni.¹

Počátky námezdní práce žen se datují do období mezi 16. a 17. stoletím, kdy začínají vznikat první manufaktury. V tomto období jsou ženy a děti pro zaměstnavatele velmi vítanou - levnou pracovní silou. Spolu s rozvojem průmyslové výroby se ženy ještě více do práce zapojují zejména s příchodem strojů, kdy již není na práci potřeba tolik fyzické síly. Mnoho žen začíná být nuceno chodit do práce z ekonomických důvodů svých a svých rodin. Stále však jejich postavení není vnímáno jako rovnocenné mužům a jsou nadále odměňovány nižší mzdou. Diskriminace žen se však neodráží pouze v oblasti pracovní, ale také politické či ve vzdělání. Ženy pořád pobírají nižší plat, prohlubuje se společenské vnímání ženy jako někoho, kdo si prací pouze přivydělává, zatímco muž je stále živitelem rodiny. Ženy jsou většinou zaměstnávány v dělnických a nádenických profesích - pracují v tkalcovnách, v bavlnářských a tabákových továrnách, ve spotřebním průmyslu atd. Často také ženy vykonávají povolání služek a vychovatelek, také se realizují v práci na doma či ve výpomoci jiným rodinám. Počátkem 20. století se pak začíná projevovat odlišné pojetí ženské a mužské práce. Za ženské profese začínají být považovány například povolání služebné, švadleny, číšnice, prodavačky, porodní asistentky atd.²

Tzv. ženské profese bezesporu souvisely a dodnes také souvisejí s rolí ženy jako matky, pečovatelky a strážkyně domácnosti. Jsou to profese, kde se jedná o práci s dětmi,

---

¹ Radvanová, S., Štangová, V., Císařová, D., Koubová, E., Hýbnerová, S., Právní postavení žen v České republice, AUC Iuridica, 3-4/1996, str. 46

² <http://anarchofeminismus.ecn.cz/files/pc3zenskaprace.html>

s nemocnými lidmi či o práce typicky příslušející k péči o domácnost. Můžeme souhlasit s tím, že v určité době a společenském kontextu mělo toto postavení žen své opodstatnění, avšak v dnešní vyspělé společnosti, kde se slova rovnost a zákaz diskriminace skloňují ve všech pádech, je takovéto pojetí nepřijatelné. Ženy již dávno nejsou pouze přispěvatelkami do rodinného rozpočtu, ale v mnoha případech se stávají majoritními podílnicemi na celkových financích v rodině. Ukazuje se, že propojení pracovního života s životem rodinným je v zájmu celé společnosti.³

Naštěstí legislativa posledních několika let (v České republice zejména pod vlivem právních norem z Evropské unie) je k ženám stále vstřícnější a vyrovnává jejich postavení ve společnosti a samozřejmě i v pracovněprávních vztazích. I přesto, že právní řády zakotvují rovnost a rovný přístup, faktická situace není vždy optimální. Statistiky jasně vyjadřují stálý nepoměr mezi zaměstnanými ženami a muži (což lze stále připisovat k tradičnímu vnímání rolí žen a mužů ve společnosti), ale co více také nepoměr v odměňování žen na stejných či srovnatelných pozicích.

V této diplomové práci se chci zabývat otázkou postavení žen v pracovním procesu a v oblastech souvisejících. Jinými slovy řečeno budu rozebírat jejich zvláštní pracovní podmínky s velkým důrazem na diskriminaci žen v pracovní oblasti. Nejdříve se budu zabývat úpravou postavení žen a žen-zaměstnanek v mezinárodním právu. A dále přejdu k úpravě legislativy Evropské unie, jež je pro Českou republiku jako členku tohoto nadnárodního uskupení velmi důležitá (v oblastech diskriminace se dá říci stěžejní). Neboť evropský právní řád má jistou hierarchii, budu ji respektovat a vyjdu ze Smlouvy o založení ES a dále budu pokračovat sekundárními předpisy EU. Co se týče mezinárodního práva a práva v rámci Evropských společenství, je jako důležitá část těchto úprav zejména upraveno rovné postavení žen vůči mužům a také zásady ochrany žen v souvislosti s jejich mateřskou rolí.

Posléze se zastavím u úpravy diskriminace jako takové v českém právním řádu, a to jak v zákoníku práce, zákoně o zaměstnanosti a dalších předpisech, tak také v připravované úpravě antidiskriminačního zákona.

---

³ Radvanová, S., Štangová, V., Císařová, D., Koubová, E., Hýbnerová, S., Právní postavení žen v České republice, AUC Iuridica, 3-4/1996, str. 49

Závěrečná nejdůležitější kapitola bude věnována obecné úpravě postavení žen jako zaměstnankyň v České republice. Je neopomenutelným faktem, že žena má velmi významnou roli rodičky a matky, a tudíž je nutné jí poskytovat určitou ochranu. Zákoník práce můžeme obecně považovat za předpis, který plní významnou ochrannou funkci vůči zaměstnancům, kteří dobře a svědomitě plní svoje úkoly. U žen a dále například také mladistvých to platí dvojnásob.

Ženy, mladiství a zdravotně postižení mají podle čl. 29 Listiny základních práv a svobod právo na ochranu zdraví při práci a na zvláštní pracovní podmínky. Toto ustanovení rozvádějí a konkretizují právní předpisy, zejména zákoník práce. Zvláštní pracovní podmínky žen v českém zákoníku práce tedy převážně souvisí s rolí ženy -- matky, ať už jde o zvláštní podmínky spojené s těhotenstvím a mateřstvím či o instituty mateřských a rodičovských dovolených, které nový zákoník práce systematicky zařadil do úpravy překážek v práci.